

ПРОЦЕСУАЛЬНІ АСПЕКТИ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ ЗА СТАТТЕЮ 209 КК УКРАЇНИ

PROCEDURAL ASPECTS OF CRIMINAL-LEGAL QUALIFICATION UNDER ARTICLE 209 OF THE CRIMINAL CODE OF UKRAINE

Чистякова А.С., к.ю.н., адвокат,

асистент кафедри кримінального процесу та криміналістики

Навчально-науковий інститут права Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Стаття присвячена процесуальним аспектам правової кваліфікації кримінальних проваджень за ст. 209 КК України, які пов'язані, перш за все, зі змістом самої норми.

Чинна редакція статті 209 КК будь-яких вимог до предикату не висуває, що і зумовило зміни у практиці її застосування, яка сьогодні йде по шляху допустимості паралельного доведення: 1) одержання майна злочинним шляхом; 2) вчинення дій з таким майном, перелік яких вказаний у ст. 209 КК і охоплює майже всі дії, які в принципі можуть бути вчинені з майном.

На етапі досудового розслідування і до повідомлення про підозру правильність правової кваліфікації за ст. 209 КК не є предметом судового контролю, а отже монополія на прийняття процесуальних рішень, які стосуються уточнення та/чи зміни правової кваліфікації належить виключно органу досудового розслідування і прокурору. Водночас слід вважати неналежною практику попередньої правової кваліфікації та реєстрації проваджень за ст. 209 КК за відсутності обставин, що можуть свідчити про одержання майна злочинним шляхом, за винятком випадків, коли реєстрація здійснюється на підставі ухвали слідчого судді в порядку ст. 214, п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК.

На етапі повідомлення про підозру правильність правової кваліфікації є предметом судового контролю у зв'язку з чим уточнення правових підстав, достатніх для ініціювання та здійснення кримінального переслідування особи за ст. 209 КК є актуальним.

Такими правовими підставами правильно вважати фактичні обставини, які свідчать про: 1) одержання майна злочинним шляхом; 2) вчинення певних дій/дії з таким майном: набуття, володіння, використання, розпорядження, здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскування походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження; 3) обізнаність особи у правовій природі такого майна. Перевірка наявності вказаних підстав на етапі досудового розслідування здійснюється в межах перевірки обґрунтованості підозри.

Ключові слова: досудове розслідування, кримінальне провадження, легалізація майна, повідомлення про підозру, кримінально правова кваліфікація, докази, обґрунтованість підозри.

The article is devoted to the procedural aspects of the legal qualification of criminal proceedings under Art. 209 of the Criminal Code of Ukraine, which are related, first of all, to the content of the norm itself.

The current wording of Article 209 of the Criminal Code does not put forward any requirements for the predicate, which led to changes in the practice of its application, which today follows the path of admissibility of parallel proof: 1) obtaining property by criminal means; 2) committing actions with such property, the list of which is specified in Art. 209 of the Criminal Code and covers almost all actions that, in principle, can be committed with property.

At the stage of pre-trial investigation and before reporting suspicion, the correctness of the legal qualification under Art. 209 of the Criminal Code is not subject to judicial control, and therefore the monopoly on making procedural decisions regarding the clarification and/or change of the legal qualification belongs exclusively to the pre-trial investigation body and the prosecutor. At the same time, the practice of preliminary legal qualification and registration of proceedings under Art. 209 of the Criminal Code in the absence of circumstances that may indicate the receipt of property by criminal means should be considered inappropriate, except for cases when registration is carried out on the basis of a ruling of the investigating judge in accordance with Art. 214, Clause 1, Part 1, Art. 303 of the Criminal Procedure Code.

At the stage of reporting suspicion, the correctness of the legal qualification is the subject of judicial control, in connection with which the clarification of the legal grounds sufficient for initiating and carrying out criminal prosecution of a person under Art. 209 of the Criminal Code is relevant.

Such legal grounds should correctly be considered factual circumstances that indicate: 1) obtaining property by criminal means; 2) committing certain actions/actions with such property: acquisition, possession, use, disposal, performance of a financial transaction, conclusion of a transaction with such property, movement, change of form (transformation) of such property, or committing actions aimed at concealing, masking the origin of such property or possession thereof, rights to such property, sources of its origin, location; 3) the person's awareness of the legal nature of such property. Verification of the presence of the specified grounds at the stage of pre-trial investigation is carried out within the framework of checking the validity of the suspicion.

Key words: pre-trial investigation, criminal proceedings, legalization of property, reporting of suspicion, criminal legal qualification, evidence, validity of suspicion.

Виклад основного матеріалу. Легалізація майна (доходів), одержаних злочинним шляхом була в різні часи проаналізована у працях: О. М. Бандурки, О. М. Джузи, М. І. Бажанова, А. С. Беніцького, Ф. Г. Бурчака, В. К. Гришука, Л. М. Долі, О. Г. Кальмана, М. Н. Мироненка, М. І. Мельника, Є. О. Несвіта, В. М. Поповича, О. Ю. Якімова, А. В. Яковлева, П. П. Андрушка та ін. Крім того, питання протидії відмиванню майна в своїй науковій діяльності досліджували А. Ф. Волобуєв, В. І. Галаган, Н. С. Карпов, О. Є. Користін, М. В. Лошицький, В. В. Черней, С. С. Чернявський, А. Г. Чубенко, Д. М. Павлов, Ю. О. Волошин, А. М. Колодій, О. О. Дудоров та інші. Однак у зв'язку зі неодноразовою зміною

редакції ст. 209 КК з'являється нові практики застосування даної норми, у зв'язку з чим окремі питання лишаються не в повній мірі розкритими. Окремі висновки стосовно особливостей кваліфікації за ст. 209 КК нами вже були зроблені [1], однак потребують додаткових уточнень мої попередні висновки стосовно процесуальних аспектів правової кваліфікації за ст. 209 КК.

ВС роз'яснює, що попередня кваліфікація, по суті, і є попередньою, що може зазнавати змін в силу отримання органом досудового розслідування додаткової інформації, яка, в тому числі, впливає на кримінально-правову кваліфікацію. Оскільки відомості до ЄРДР вносять до здійснення досудового розслідування, очевидно,

що слідчий (дознавач, прокурор), зазначає відомості щодо короткого викладу обставин і попередньої кваліфікації, виходячи із інформації, якою володіє на момент реєстрації. Лише в ході розслідування, коли орган досудового розслідування встановить обставини визначені у ст. 91 КПК, стане зрозуміло, чи була попередня кваліфікація, яку внесено до ЄРДР і короткий виклад обставин, відповідними вчиненому діянню, або внесено припущення, яке не було підтверджено, і діяння має іншу кваліфікацію. Саме тому законодавець, у ст. 214 КПК використав терміни «можуть» свідчити про вчинення кримінального правопорушення, «попередня» кваліфікація [2].

Ситуація з не правильною попередньою кримінально правовою кваліфікацією може виникнути, в тому числі, у зв'язку з тим, що внесення відомостей в ЄРДР може відбуватися на підставі судового рішення в результаті оскарження дій по невнесенню відомостей про кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань після отримання заяви чи повідомлення про кримінальне правопорушення (в порядку п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК). Так, в результаті розгляду скарг в порядку п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК слідчий суддя приймає рішення, яким зобов'язує уповноважену особу органу досудового розслідування внести до Єдиного реєстру досудових розслідувань відомості про кримінальне правопорушення на підставі заяви особи у відповідності до ст. 214 КПК України. Більш того, скажник в порядку ст. ст. 214, 303 КПК може допускати кваліфікаційну помилку не вірно оцінивши обставини. Не виключена також ситуація, коли така помилка є умисною (прикладом т.з. надмірної кваліфікації). Оскільки фактично, слідчий суддя при розгляді скарг в порядку ст. 214, п. 1 ч. 1 ст. 303 КПК не перевіряє правильність правової кваліфікації, яка в такій заяві була вказана, і рішення слідчого судді, у разі задоволення скарги, полягає у зобов'язанні почати досудове розслідування за заявою про вчинення кримінального правопорушення, кваліфікаційна помилка у кваліфікації за ст. 209 КК може мати місце.

Таким чином, на етапі попередньої кваліфікації за ст. 209 КК можуть мати місце кваліфікаційні помилки, і в результаті проведення досудового розслідування версія про правильність попередньої кваліфікації кримінального правопорушення за ст. 209 КК може не знайти свого підтвердження.

Виняток становлять ситуації, коли реєстрація кримінального провадження здійснюється на підставі, наприклад, узагальнених матеріалів або додаткових узагальнених матеріалів Держфінмоніторингу.

Так, завдання Держфінмоніторингу визначені статтею 25 Закону України «Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансування розповсюдження зброї масового знищення», основним з яких є збирання, оброблення та проведення аналізу (операційного стратегічного) інформації про фінансові операції, що підлягають фінансовому моніторингу, інші фінансові операції або інформації, що може бути пов'язана з підозрою у легалізації (відмиванні) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансуванні тероризму чи фінансуванні розповсюдження зброї масового знищення.

У разі наявності достатніх підстав вважати, що фінансова операція або клієнт пов'язані із вчиненням кримінального правопорушення, що не стосується легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, або фінансування тероризму, Держфінмоніторинг подає інформацію відповідного правоохоронного або розвідувального органу України як узагальнені матеріали або додаткові узагальнені матеріали (пункт 5 частини другої статті 25 Закону). Узагальнені матеріали в розумінні пункту 61 частини першої статті 1 Закону це відомості про фінансові операції, що були об'єктом фінансового моніторингу і за результатами аналізу яких у Держфінмоні-

рингу виникли підозри. Узагальнені матеріали є джерелом обставин, що можуть свідчити про вчинення кримінального правопорушення та дають підстави слідчому, прокурору розпочати досудове розслідування. Узагальнені матеріали також можуть бути підставою для здійснення правоохоронними та розвідувальними органами України оперативно-розшукової контррозвідувальної діяльності.

Державна служба фінансового моніторингу України була створена відповідно до Міжнародних Стандартів Групи з розробки фінансових заходів боротьби з відмиванням грошей (FATF) [29-та Рекомендація] та Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму [ст. 12], яка ратифікована Україною 17.11.2010 р. Відповідно до згаданих рекомендацій у кожній країні має функціонувати підрозділ фінансової розвідки (ПФР), який є національним центром для отримання та аналізу повідомлень про підозрілі операції та іншої інформації, яка має відношення до відмивання коштів, пов'язаних предикатних злочинів і фінансування тероризму, та для розповсюдження результатів цього аналізу. Держфінмоніторинг створено як підрозділ фінансової розвідки – призначений для протидії відмиванню коштів, одержаних злочинним шляхом, та фінансуванню тероризму. Кожна країна забезпечує виконання функцій ПФР за відсутності впливу їхнього внутрішнього статусу (ч. 3 ст. 46 Конвенції Ради Європи про відмивання, пошук, арешт та конфіскацію доходів, одержаних злочинним шляхом, та про фінансування тероризму). Міжнародні документи чітко визначають статус підрозділу фінансової розвідки, як незалежного національного центру, який отримує та аналізує повідомлення про підозрілі фінансові операції та передає результати аналізу до правоохоронних органів для кримінальних розслідувань. ПФР є частиною та відіграє центральну роль в операційній мережі країни з протидії відмиванню коштів, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. Співпраця Держфінмоніторингу із правоохоронними та розвідувальними органами здійснюється у таких напрямках : а) отримання від вказаних органів інформації про можливу легалізацію коштів чи фінансування тероризму та її аналіз. Такі інформування містять відомості з кримінальних проваджень (оперативно-розшукових чи контррозвідувальних справ), які розслідуються правоохоронними чи розвідувальними органами. б) передача до таких органів матеріалів з аналізом підозрілих фінансових операцій. Держфінмоніторинг також здійснює активну міжнародну співпрацю з ПФР іноземних країн. Держфінмоніторинг акумулює інформацію із 150 партнерами по всьому світу. Специфіка співпраці полягає в отриманні інформації про активи та операції резидентів за кордоном та передача такої інформації до правоохоронних органів, а також надання релевантної інформації до ПФР інших країн для її подальшої передачі правоохоронним органам. Темпорально схема вчинення передбаченого ст. 209 КК злочину виглядає наступним чином: 1) вчинення злочину, у результаті якого одержується майно; 2) вчинення однієї з дій, які перелічені у ст. 209 КК з таким майном. При цьому у разі відсутності фактичних обставин, які б свідчили про одержання майна злочинним шляхом немає підстав кримінально переслідувати за вчинення будь-яких дій з майном, оскільки це, по суті, порушує право на мирне володіння майном.

Так, у справі «Міддлтон і Рурк» (Middleton and Rourke) (31 січня 2008 р.) М. був засуджений за злочини, пов'язані з наркотиками, а М. та Р. разом були засуджені за двома пунктами обвинувачення за відмивання коштів шляхом конвертації доходів від незаконного обігу наркотиків. Відмивання коштів відбувалося в 1999–2005 рр. Поліція обшукала їхній будинок і гараж і виявила наркотики та готівку. Поліція провела розслідування з метою співставлення

їхніх законних доходів і витрат за період 1999–2005 рр. Обидва підсудні й сторона обвинувачення доручили бухгалтеру перевірити ці цифри. Троє бухгалтерів зійшлися на цифрі в 44 698 фунтів стерлінгів «нез'ясованого доходу». Сторона обвинувачення стверджувала, що М. був професійним торговцем наркотиками, і що вони обидва відмили від 44 698 до 173 000 фунтів стерлінгів протягом п'яти років, але визнала, що в них був певний законний дохід від експлуатації та оренди житлових трейлерів. Були отримані докази як факту їхньої торгівлі наркотиками, так і обсягу їхнього законного заробітку. Захист стверджував, що обвинувачення у відмиванні коштів були необґрунтованими, оскільки в них не визначалися окремі суми готівки, а вони лише містили оцінку за весь період. Суд погодився зі стороною обвинувачення, що неможливо було визначити конкретні суми, отримані й конвертовані протягом 5-річного періоду. Сторона обвинувачення отримала право застосувати обвинувачення під назвою «загальна недоїмка» і не намагалася визначити окремі суми грошей. Іншими словами, там, де було неможливо довести окремі епізоди конвертації майна, одержаного злочинним шляхом, воно могло об'єднати численні акти конвертації майна в одне обвинувачення.

У справі «Лоїзоу» (Loizou, 2005 р., Англія) підозрюваних затримали після передачі великої суми грошей на парковці. Існували певні докази того, що гроші призначалися для оплати сигарет, імпортованих без сплати митних зборів. Докази щодо точного характеру предикатного злочину були недостатніми, отже, підсудним було висунуто обвинувачення у злочині з відмивання коштів, яке полягало в передачі майна, одержаного злочинним шляхом. Обвинувачені були виправдані, оскільки на момент передачі грошей на парковці не існувало доказів того, що ці гроші були справді майном, одержаним злочинним шляхом. Вони могли стати майном, одержаним злочинним шляхом, після перерахування для купівлі контрабандних сигарет, але не раніше.

У справі *Bavčar v. Slovenia* від 19.02.2024 р. у 2006 році Бавчер був звинувачений у відмиванні коштів. Він отримав на свій особистий рахунок два банківські перекази від компанії Microtrust doo на загальну суму 21 680 000 євро. Ці кошти, як встановив суд, були отримані злочинним шляхом внаслідок зловживання службовим становищем та незаконних операцій з акціями компанії Istrabenz doo. Заявник знав про незаконне походження коштів і намагався приховати його, використовуючи фіктивні опціонні контракти та переказуючи гроші на інші рахунки. Суд визнав, що заявник діяв з прямим умислом щодо перших двох переказів та з непрямым умислом (необережно) щодо подальших розпоряджень коштами.

У даних кейсах первинною є інформація про ймовірне вчинення злочину внаслідок чого було одержано майно, а вторинною – про вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом вчинення певних дій з таким майном, що в принципі є логічним.

В одному з судових рішень «під час судового розгляду судом кримінального провадження за обвинуваченням ОСОБА_3 у вчиненні кримінальних правопорушень, передбачених ч. 2 ст. 307 КК України, виявлено факт легалізації грошових коштів. У період з 28.11.2019 року по 01.03.2023 року ОСОБА_3 маючи на меті отримання незаконного заробітку від незаконного продажу наркотичних засобів та психотропних речовин і отримавши від їх незаконного збуту грошові кошти в сумі 4972509,72грн., вчинив легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» [3]. У даному кейсі первинною є інформація про отримання незаконного заробітку від незаконного продажу наркотичних засобів та психотропних речовин і отримавши від їх незаконного збуту грошові кошти в сумі 4972509,72грн, а вторинною – про вчинення легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом.

До повідомлення про підозру особі питання обґрунтованості правової кваліфікації і її правильності не є предметом судового контролю, тому орган досудового розслідування та прокурор до повідомлення про підозру має певну монополію на прийняття процесуальних рішень, які можуть змінити (уточнити) попередню правову кваліфікацію [4].

Однак правильність правової кваліфікації за ст. 209 КК на етапі повідомлення особи про підозру вже є предметом судового контролю, адже питання обґрунтованості підозри – це сукупно і оцінка правильності кримінально-правової кваліфікації особи і питання наявності та достатності доказів вчинення особою кримінального правопорушення на етапі повідомлення про підозру. І ключовими у змісті підозри є відомості, які ідентифікують кримінальне правопорушення. Тому важливо з'ясувати яка саме інформація ідентифікує кримінальне правопорушення та яка інформація є достатньою для складання повідомлення про підозру.

Так, правильність кримінально-правової кваліфікації дій особи за ч. 3 ст. 209 КК була предметом судового контролю під час оскарження повідомлення про підозру. У одному з кейсів ОСОБА_6 притягувалась до відповідальності за продовжувальний злочин, вчинений у період з 01.01.2015 по 31.10.2018, який було кваліфіковано за ч. 3 ст. 209 КК України, а саме йому інкримінувалось розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі вчинення правочину з таким майном, вчиненого особою, яка знала, що таке майно прямо та повністю одержано злочинним шляхом, за попередньою змовою групою осіб, в особливо великому розмірі. І згідно повідомлення про підозру ОСОБА_6 інкримінувалися дії з предметом кримінального правопорушення, дії з яким визнанні злочином тільки Законом № 361-ІХ, який набрав чинності 28.04.2020. У даному кейсі Особа притягувалась до кримінальної відповідальності за дії, які на момент їх вчинення не були передбаченні Кримінальним кодексом України, як кримінальне правопорушення, а фактично дії підозрюваного ОСОБА_6 повинні бути кваліфіковані за статтею 209 КК України в редакції до 28.04.2020. За таких обставин слідчий суддя робить висновок, що «повідомлення про підозру суперечить положенням ч. 2 ст. 58 Конституції України, п. 1 ст. 7 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, ст. 9 КПК України», і скасовує дане повідомлення про підозру [5].

До обставин, які підлягають доказуванню у кримінальному провадженні і які мають бути описані в повідомленні про підозру належить: 1) подія кримінального правопорушення (час, місце, спосіб та інші обставини вчинення кримінального правопорушення); 2) винуватість обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, форми вини, мотив і мета вчинення кримінального правопорушення; 3) вид і розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, а також розмір процесуальних витрат; 4) обставини, які впливають на ступінь тяжкості вчиненого кримінального правопорушення, характеризують особу обвинуваченого, обтяжують чи пом'якшують покарання, які виключають кримінальну відповідальність або є підставою закриття кримінального провадження; 5) обставини, що є підставою для звільнення від кримінальної відповідальності або покарання; 6) обставини, які підтверджують, що гроші, цінності та інше майно, які підлягають спеціальній конфіскації, одержані внаслідок вчинення кримінального правопорушення та/або є доходами від такого майна, або призначалися (використовувалися) для схилення особи до вчинення кримінального правопорушення, фінансування та/або матеріального забезпечення кримінального правопорушення чи винагороди за його вчинення, або є предметом кримінального правопорушення, у тому числі пов'язаного з їх незаконним обігом,

або підшукані, виготовлені, пристосовані або використані як засоби чи знаряддя вчинення кримінального правопорушення; 7) обставини, що є підставою для застосування до юридичних осіб заходів кримінально-правового характеру та спеціальної конфіскації.

Аналіз фактичних обставин кримінального правопорушення і дає підстави для обрання статті (частини статті) чинного КК, яка має бути застосована для кримінально-правової оцінки фактично вчиненого.

Чинна редакція статті ст. 209 КК встановлює кримінальну відповідальність за набуття, володіння, використання, розпорядження майном, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, або переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом.

Видається, що ключовим для кримінального переслідування за ст. 209 КК – довести факт обізнаності особи у тому, що майно здобуто злочинним шляхом. При цьому ця обізнаність може бути *очевидною* (“знала, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом”) і, відповідно, підтверджуватися даними про знання особи у злочинному способі отримання майна і не очевидною (“повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом”). Обізнаність може підтверджуватися прямими та непрямыми доказами, виникнути як на етапі вчинення предикатного діяння, так і на етапі початку вчинення однієї з перелічених у ст. 209 КК дій.

Але не менш важливим довести, що майно було одержано злочинним шляхом, хоча саме формулювання видається таким, що порушує принцип презумпції невинуватості, оскільки про «злочинний» спосіб одержання майна можна говорити виключно у разі, коли таку «злочинність» підтверджує суд. Практика сьогодні йде двома шляхами: 1) коли для того, щоб довести одержання майна злочинним шляхом особи інкримінують паралельно вчинення кримінального правопорушення, в результаті якого одержується майно (тоді формула кваліфікації особи складається з ст. 209 КК та статті КК, якою охоплюється саме одержання майна у злочинний спосіб), або 2) особи інкримінують виключно ст. 209 КК або 209 КК і інші статті КК, які до одержання майна злочинним шляхом не мають жодного відношення (тоді формула кваліфікації особи складається з ст. 209 КК чи з ст. 209 КК і інших статей, які не стосуються одержання майна у злочинний спосіб).

Так, прикладом першої ситуації, коли формула кваліфікації особи складається з ст. 209 КК та статті КК, якою охоплюється саме одержання майна у злочинний спосіб є провадження, де «ОСОБА_4» обґрунтовано підозрювалась у систематичному вчиненні кримінальних правопорушень, а саме: за ч. 4 ст. 191 КК України привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, вчинене повторно в умовах воєнного стану; за ч. 5 ст. 191 КК України привласнення чужого майна, шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, вчинене повторно в особливо великих розмірах в умовах воєнного стану; за ч. 1 ст. 209 КК України легалізація майна одержаного злочинним шляхом, набуття, володіння, використання, розпорядження майно, щодо якого фактичні

обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом; за ч. 2 ст. 209 КК України – легалізація майна одержаного злочинним шляхом, набуття, володіння, використання, розпорядження майно, щодо якого фактичні обставини свідчать про його одержання злочинним шляхом, у тому числі здійснення фінансової операції, якщо ці діяння вчинені особою, яка знала або повинна була знати, що таке майно прямо чи опосередковано, повністю чи частково одержано злочинним шляхом, вчинено повторно» [6].

У іншому провадженні «ОСОБА_5» повідомлено про те, що вона підозрюється у вчиненні умисних дій службових осіб учасників фондового ринку, що мають ознаки маніпулювання на фондовій біржі, встановлені відповідно до закону щодо державного регулювання ринку цінних паперів, що призвели до отримання фізичною особою прибутку у значних розмірах, за попередньою змовою групою осіб, що спричинило тяжкі наслідки, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 2 ст. 222-1 КК України та здійсненні фінансових операцій з коштами, одержаними внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, а також у вчиненні дій, спрямованих на приховання та маскуванню незаконного походження таких коштів, джерела їх походження, набутті, володінні та використанні коштів, одержаних внаслідок вчинення суспільно небезпечного протиправного діяння, що передувало легалізації (відмиванню) доходів, в особливо великому розмірі, тобто у вчиненні кримінального правопорушення, передбаченого ч. 3 ст. 209 КК України» [7].

Прикладом іншої ситуації, коли формула кваліфікації особи складається з ст. 209 КК чи ст. 209 КК і інших статей, які не стосуються одержання майна у злочинний спосіб є, наприклад, кримінальне провадження № 42023122020000095 від 02.11.2023 року за ознаками кримінального правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 209 КК України і в порядку тимчасового доступу до речей і документів орган досудового розслідування просить отримати та отримувати дозвіл на отримання документів, які підтверджує версію органу досудового розслідування, які можуть потенційно стати доказами наявності в діях особи складу кримінального правопорушення, передбаченого ст. 209 КК [8].

Висновки. Обґрунтованість підозри – це по суті з’ясування наявності та достатності, на момент здійснення повідомлення, обґрунтованих підстав вважати особу такою, що ймовірно вчинила кримінальне правопорушення та чи є правильною її кримінально-правова кваліфікація.

До правових підстав, достатніх для ініціювання та здійснення кримінального переслідування особи за ст. 209 КК правильно вважати фактичні обставини, які у сукупності свідчать про: 1) одержання майна злочинним шляхом; 2) вчинення певних дій/дії з таким майном: набуття, володіння, використання, розпорядження, здійснення фінансової операції, вчинення правочину з таким майном, переміщення, зміна форми (перетворення) такого майна, або вчинення дій, спрямованих на приховування, маскуванню походження такого майна або володіння ним, права на таке майно, джерела його походження, місцезнаходження; 3) обізнаність особи у правовій природі такого майна. Перевірка наявності вказаних підстав у їх сукупності на етапі досудового розслідування здійснюється в межах перевірки обґрунтованості підозри.

При цьому, у разі відсутності фактичних обставин, які б свідчили про одержання майна злочинним шляхом немає підстав кримінально переслідувати за вчинення будь-яких дій з майном, оскільки це, по суті, порушує право на мирне володіння майном.

ЛІТЕРАТУРА

1. Сухов. Ю., Чистякова А., Мерзлюк А. Проблема «предикату» при кваліфікації діяння за статті 209 КК України, URL: <https://sud.ua/uk/news/blog/341882-problema-predikata-pri-kvalifikatsii-deyaniya-po-state-209-uk-ukrainy>
2. Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 17 травня 2023 року (справа № 607/20877/19), URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/111036691>; Постанова колегії суддів Третьої судової палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 10 червня 2024 року (справа № 727/5573/20), URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/119741445>
3. Ухвала Світловодського міськрайонного суду Кіровоградської області від 23.02.2024 справа: № 401/494/24 , провадження 1-кк/401/133/24, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117189507>
4. Чистякова А.С. Процесуальні механізми зміни кримінально-правової кваліфікації на стадії досудового розслідування С. 207-220, Актуальні питання кримінально-правової кваліфікації: Liber Amicorum на честь професора Петра Андрушка / упоряд. А.А. Стрижевська, К.П. Задоя. Київ. Юрінком Прес. 2025. 352 с.
5. Ухвала Печерського районного суду м. Києва від 02.12.2024, справа № 757/51583/24-к, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/123645121>
6. Ухвала Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області у справі № 303/3086/24 від 11.09.2024, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/121624669>
7. Ухвала Печерського районного суду міста Києва у справа № 757/47407/23-к від 30.10.2023, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/117442125>
8. Ухвала Новоукраїнського районного суду Кіровоградської області у справі № 387/1926/23 від 05.01.2024 року, URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116121212>

Дата першого надходження рукопису до видання: 29.09.2025
Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 20.10.2025
Дата публікації: 29.10.2025